

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 242. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-palladius04val-shoot-idm140034109379520.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

I.

At denne Gudsbespaattelse/met Suæren oc banden/ er en suar Synd/ oc Jesu Christi/ Guds søns store gerning och velgerning/ vdi hans ærefuld mandom/ til stor forhaanelse oc forsmælse.

CHristus siger Joa: 3. Saa haffuer Gud elskt Verden/ at hand gaff sin eniste Søn/ paa det at alle de som tro paa hannem/ skulle icke fortabis/ men haffue det euige lifff.

Denne er den store hemmelig ting oc gerning/ huilcken oc Englerne kunde icke nocksom beskue/ at Guds Søn gaff sig ned aff sin himmelske Faders skød/ hid til oss/ oc bleff it Menniske/ vdi vort arme kød oc blod oc haffuer befridt oc reddit oss/ fra Døden oc den euige fordømmelse/ ved hans pine/ død/ || saar och blods vdgydelse. Derfaare kalder den hellige Paulus I. Thimoth: 3. Denne forening/ som Guds Søn haffuer gjort met vort kød oc blod/ en gudelig hemmelighed/ som er obenbarit vdi kødit/ retferdigt vdi Aanden/ obenbarit Englene/ predickit faar Hedningene/ troet af Verden/ anammit vdi herlighed. Oc ad Ephe: 5. Drager hand det end større oc høyre frem/ som en stor hemmelig ting/ at Guds Søn haffuer saa føyet sig til oss/ at wi ere hans legems ledemod/ aff hans kød/ oc aff hans ben/ at wi/ som oc den hellige Petrus siger/ ere bleffne delactige aff hans gudommelig natur.

Oc det er lige den samme store ting och hemmelighed/ som er den forening/ der Guds Søn haffuer gjort met vort kød och blod/ huor effter Abraham haffde hafft saa hiertelige en forlengelse/ oc begerede at see det/ oc hand ocsaa saa det/ som Christus siger Joan: 8. Oc vaar hiertelige glad der ved/ lige den samme forlengelse haffde och de retferdige oc Propheterne til at see det/ men de saae det icke/ som Christus siger Matth: 13.

Derfaar haffuer Sathan oc aff begynderen veldelige met stor flitighed/ møde oc arbeyde/ sæt sig op mod denne 243 foretting/ som de tuende natur haffue i een Person/ och der hand først fick it nyst der vdaff/ at Mariæ Søn vaare Guds Søn oc Messias kunde hand ingen ro faa før end hand haffde førd hannem paa kaarssit och aff kaarssit i Graffuen. Men effter Christi opstandelse der hand bleff ræt vis paa sagen/ och forfarit alsammen vdi sandhed/ at Mariæ Søn er den leffuendis Guds Søn/ huilcken hand kunde icke nu lenger gøre nogit mere ont/ paa hans Persons vegne/ Thi hand haffde slit sig vd aff dødzens snare/ || och skal icke nu mere dø/ forsøgte hand det vdi en anden maade/ om hand kunde gøre denne store Guds gerning/ om Guds Søns Mandom/ ocsaa effter hans opstandelse til inted/ oc lagde hand sig der effter/ met mange vnderlige oc fiserlige hoffueder/ met store oc lerne Personer/ mod denne forening/ at gøre den til inted/ at riffue oc slide den i sønder/ eller oc aldellis blende den ene iblant den anden/ der vdi forsøgte hand sig/ hen ved 500 Aar/ paa vor Herre Christum/ ved mange oc wtalige kettere/ ocsaa i den tid støte oc knusede sit hoffuit paa den Hiørne sten.

Men Effterdi at den hellige Christelige Kircke och det gandske vor Herris Christi Rige er funderit och bygt lige oc aleniste paa denne hemmelighed oc forening/ met de tuende natur i een Person/ och hun staa fast paa denne bekendelse oc bliffuer bestandig ind til Verdsens ende/ Ja euig fast/ mod Helffuedis Porte/ och al Dieffuelens mact/ som historier och spørmaal om vor Herre Christo/ huo hand er/ vduiser/ Matth 16. der som Peder suarer och siger. Du est Christus/ den leffuendis Guds Søn/ huor til Christus suarede oc sagde/ du est Petrus/ oc paa denne Sten vil ieg bygge min menighed/ oc Helffuedis Porte skulle icke faa mact offuer hende.

Derfaare er det aleniste Dieffuelens idræt/ at hand kand forsøge Helffuedis Portis vold oc mact/ oc al hans krafft der paa/ Men effterdi hand kunde icke forderffue dette Fundament i saa lang tid/ met alle hans Suermere oc Secter/ men haffuer ekon indlagt skam oc spaat oc kunde ingenlunde omstøde denne bekendelse och hemmelighed/ Thi Siloh som er sterckere end hand er/ forstører oc ødelegger hans Rige to 244 mere oc mere/ vdbreder oc befester deremod || sit egit Rige/ da haffuer Sathan gandske veldige forsøgt sig paa vor Herris Christi lemmer oc ledemode/ om hand kunde vddrage den bekendelse fra dem och komme den aff deris hierte/ oc det begynde hoss lemmerne lige som de skulde være noget suagere oc lætter til at felde/ och faa omkring/ end vor Herre Christus er selff.

Oc vdi den maade haffuer hand fra begyndelsen haardelige trengt oc plagit de Christne hen ved 600. Aar/ i det at de ere foriagede fra huss oc hiem/ och deris godz er dem fra tagit/ och de maatte lide gruselig tyranni/ forfølgelse/ martyr oc død/ som Apostlernis gerninger/ oc kirckens Historier/ disligiste Nicephorus oc andre rigelige vduise oc tilkende giffue.

Men der den Christelig bekendelse kunde icke beuegis aff saadan haard fortængelse/ men bleff fast staaendis/ icke aleniste mod Helffuedis Porte/ men ocsaa alle de som ere bygde paa dette fundament vilde

icke lade dem affuende vdi nogen maade/ men de bleffue stercke oc frimodige der aff som Historierne vduise/ lod Sathan aff at legge sig emod de Christne vdi de tuende maade/ oc haffuer fra den tid oc indtil denne stund/ forsøgt sig i den tredie maade/ paa vor Herris Christi vduolde/ och met den skade/ som hand da gjorde den hellige Kircke/ rætte hand mere vd end hand fick nogen tid lycke til tilforn/ i det at hand fick offuerhaand offuer Petri successores oc effterfølgere/ Biscoper/ Sogneprester oc lærere/ met penninge oc Rigdom/ fra Caroli Magni tid/ hen vdi de ni hundrede Aar oc gjorde idelige Epicureer aff dem/ saa at de stucke vor Herre Christum gandske och aldelis under Bencken/ och hengde dem ved Dieffuelen/ och tilbade hannem oc hans Rigdom/ som er || skenbarlige faar øyen.

Disse ere nu/ de tre staarm oc anstød/ Huor met Satan haffuer relige forsøgt sig paa vor Herre Christo vdi 40 Dage oc netter Matth: 4. Først met hunger/ anden gang met affald fra ordit/ der hand førde hannem hen op paa tinningen aff Tempelen/ Och tredie gang/ oc da paa det allerhaardiste/ den tid hand vidste hannem paa it Bierg/ den gandske Verden/ 245 met sin rigdom/ vdi huilcken fristelse Christus vidste hannem fra sig/ met haarde ord/ oc lige i de samme tre maader/ haffuer Gud och tilstæd hannem at forsøge vor Herris Christi lemmer/ Men hand haffuer icke vundit mere paa de vduolde/ end som hand vandt paa vor Herre Christum/ huilckit der met tilkende giffuis/ at samme fundament oc Christi Kircke/ som er bygt paa denne bekendere/ er komen ved Arffue hid til oss/ oc bliffuer end nu wbeuegelig/ wanseendis/ at Satan met denne siste staarm haffuer gjort it stort hul/ ved den Romske Stols affald etc.

Effterdi nu/ at de ere tre anstød oc fristelser/ huor met Satan forsøgte sig førstegang vdi Ørcken/ paa vor Herre Christo/ och lige i disse tre maade/ oc ellers icke nogen maade haffuer Gud tilsted Dieffuelen fra begyndelsen/ hen ind i Disse 1500 Aar/ at legge sig emod hans Søns Rige/ men nu inden 40 Aar/ er Dieffuelen tilsted vden ved disse tre/ i den fierde maade at gribe fat paa den hellige Kircke met haardere/ skadeligere oc forferdeligere fristelser/ nu i hendis høyeste alder oc kortelige faar Verdsens ende/ huorfaar ieg vil blote oc bare/ ia obenbarlige tilkende giffue min wforstandighed och vanuittighed/ at ieg icke end nu kand faa at vide ey helder at optencke || huorfaar Gud haffuer tilsted Dieffuelen i denne siste tid saadan en besynderlig stratagema forferdelig och veldelig anstød oc forskreckelig opløb/ mod hans kere Søns Rige/ huilckit hannem er aldrig tilforn vnt och tilsted/ aleniste at wi io det holde wbeuegelige/ oc det fastelige tro at der er ingen wretferdighed hoss Gud/ som och S: Pouel sig der met beuerner oc beskytter til de Romere Cap: 9. Gud er och bliffuer retferdig i alle sine gerninger/ gaar det anderlunde til end det bør at gøre der som Gud haffuer nu faar domme dag tilsted Dieffuelen nogit mer/ da skulle wi det tillegge hans hellige oc salige ords store foractelse oc vore offuermaadige store Synder/ saa megit haffuer Dieffuelen i/ 1500 Aar/ aff Guds tilstedelse tord vogit sig ved/ at hand/ som tilforn er sagt/ haffuer sat sig hart och veldelige i de tre forneffnde maader emod denne hemmelighed/ om Guds Søns forenelse/ met vort kød 246 och blod/ som er den Christne Kirckis bekendelse och grunduol/ at Jomffru Mariæ Søn/ er den leffuendis Guds Søn.

Men at hand ocsaa forgriber sig paa vor Herre Christum/ met obenbarlige last oc forsmæelse/ det er hannem aldrig tilforn nogen tid tilsted/ men som Jacobus siger/ skyes hand der ved oc met sit gandske Selskab skelffuer och beffrer naar hand ekon hører Jesu naffn neffnis/ tilforn hagde Dieffuelen (dog alligevel met lempe) sønder reffuit aleniste vor Herris Jesu Christi natur/ oc den vdi disputatz viss/ met bulder oc trætte atskilt oc huggit i stycke/ eller aldelis vdi huer andre tilsammen kast/ forblandet och bemenget paa det haab/ at hand kunde aldelis omstøde den hellige Kirckis grunduol/ oc i den maade vilde hand gøre vor Herre Christum til inted/ Men at det er nu Satan || vnt oc tilsted/ at hand vdøser aldelis paa en tid/ oc aff en fulder strube bander/ forsmaar och skender vor Herre Christum/ paa det alder grueste oc forferdeligste/ skulle wi meget bekymre oss der om/ oc tencke der effter met huad synd wi haffue saa hart fortørnet Gud och fortient saadan en stor tilstedels.

Oc paa det at wi kunde endelige forklare det som wi haffue faar hender/ oc giffue tilkende oc ræt at forstaa/ huad vi mene oc ville met denne fierde tilsted maade/ huor met Christi Rige tagis fat paa i denne sidste tid/ ville wi neffne Barnet ved sit rette naffn/ och staa handelen saa som her effter følger c. Christus (som tilforn er om talet) Joan: 3. sagde at Gud haffde saa elskt Verden/ at hand haffde sent sin Søn aff hans Skød her ned til oss/ som haffuer forenet sig/ met vort kød oc blod/ oc er vordit it Menniske/ oc det altsammen derfaar/ och vdaff den aarsage/ at alle som tro paa hannem skulle icke fortabis/ men faa det euige lifff/ Thi Gud (sagde hand ydermere) haffuer icke sent sin Søn til Verden/ at hand skal dømmen Verden/ men at Verden skal bliffue salig ved hannem/ saa siger hand oc fremdelis/ oc met mange herlige oc trøstelige ord i det 6 og 17 Capitel/ at det er hans Faders eniste/ euige oc womkringskifftelige vilie/ at huo som helst der hannem anammer oc tror paa hannem/ hand skal bliffue salig som den 247 hellige Paulus siger ocsaa I Timoth. I Det er visselige sant/ och it dyrt verdigt ord/ at Jesus Christus er kommen til Verden/ at frelse Syndere/ derfaar giffuer oc Engelen hannem før end hand bleff vndfangen i Moders lifff/ det naffn/ at hand skulde hede Jesus/ aff den aarsage/ at hand skulde være en frelsermand och salig gørerer/ || och ved hans naffn komme alle arme syndere ihu/ huilckit de skulle forsee dem til hannem oc trøste dem der met/ effterdi det er nu saa fat der met/ saa at det haffuer icke videre forklaring behoff/ och huert Menniske i denne tid Gud vere loffuit/ veed det vel aff Guds ord/ vil ieg hiemstille hine Guds Bespaattere oc Skendegester/ hen ind i deris egit hierte oc tancker/ at betencke om de icke giffue sig tilkende forsmæligere oc bespaatteliger oc forgribe sig ydermere paa Guds Søn/ end det er skeet i 1500 Aar nogen sted aff alle Retttere/ Suermere oc Secter/ som ieg her tilforn haffuer saadant tilkende giffuet/ thi kaldis icke det synd offuer alle Synder? Der Gud haffuer saa klarlige oc saa riglige tilkende giffuit hid ned fra Himmelen/ at hand

vil vdi sin Søn ingen fordømme/ men gøre huert Menniske saligt/ Guds Søn staar mit iblant oss/ och beuiser det met gerninger/ hand træder frem mit iblant Synderne och anammer dem til sig/ paa det alder venligste/ forlader dem dem Synder/ æder oc dricker met dem/ der som en Guds Bespaattere tager munden fuld i den sted/ fordømer/ formaledider oc forbander sin neste ved alle vor Herris Jesu lemmer/ som hand tog paa sig den tid haad bode her iblant oss/ Gud oc Menniske/ oc gjorde oss salige?

Kaldis det icke synd offuer alle synder som icke kand lignis ved nogen Ketteri eller forsmælse? Som den gandske Helligtrefoldighed kand være vederfaret aff nogen/ i 1500 Aar/ at en Guds bespaattere/ tager saa megit i munden tilsammen/ at hand tillige tør straffe faderen/ Sønen oc den hellig Aand/ at være løgnere oc vende det altsammen hen til fordømmelse oc formaledidelse/ som den gandske Heligetrefoldighed haffuer vdi ordet ladit forkynde oc tilbiude til den euige salighed. ||

Huorlunde kand it Menniske i besynderlighed forgribe sig 248 til støre fordømmelse paa Guds Søn/ end at en Guds bespaattere tager Liffuit/ Blodet/ Kød et oc alle lemmer/ som kunde findis paa vor Herre Christo/ som haffue været oss alle tienstactige til salighed/ oc vanbruger dem til formaledidelse oc fordømmelse/ met en wblysommelig løgnemule/ mod Guds Søns mangfoldige oc sandru tilsaun oc foriættelse mod den liffseldig venlighed/ i hvilcken hand haffuer taget til sig alle syndere/ altid/ oc haffuer ingen tid ladit it Menniske gaa trøstløss fra sig. Jeg mener at det er io at tage megit i munden paa en tid/ oc vel fortiene Helffuede met saadan wsandru Suæren/ banden och skenden.

Der som de Guds bespaattere vilde betracte oc betencke/ oc ekon lidet offuerueye tilforn/ før end de fore saa forsmelige her vd/ acter ieg det visselige oc gandskelige/ at sagen vaare halff hiulpen der met/ de skulde vel selffue vndsette oc forferde sig/ ia sky oc fly for saadanne ord oc holde deris tunge i besel oc grime/ men det er bleffuit til en dygd/ prydelse oc vanhed met de skendige ord/ de ere fordybt ned sunckne/ Peccator cum in profundum venerit: contemnit/ siger Salomon/ de staa icke til at hielpe/ de skulle icke før kunde skønne der paa/ før end de see en gang/ som scrifften siger/ den som de stunge/ hues liff/ blod/ kød oc saar de haffue misbrugt til formaledidelse/ til suæren/ banden oc skenden.

Men her vdi vil ieg haffue Øffrigheden/ som er skickit af Gud til at straffe de onde/ formanet/ at de vilde dog betencke sig i denne sag/ der som de lade saadanne Bespaattere wstraffede hen gaa/ voxte oc formeris/ met huor || gruselige/ forskreckelige/ fremmede synder de belade sig och gøre dem selffue skyldige met deris quertielse/ som S: Pouel siger Rom: 2 Cap: som ocsaa den hedenske mand haffuer sagt/ Qui non vetat peccare cum possit/ iubet. Huo der kand forbiude och affstyre nogen Synd/ och hand gør det icke/ hand giffuer ydermere aarsage til at Synde/ oc gør sig selff skyldig i samme Synd.

Wi læse vdi historier/ Huorlunde mange frome Keyserer oc Konger fra Constantini oc Theodosii tid/ haffue tagit sig faare met stor omkaast/ stor møde oc arbeyd/ naar nogen 249 fteds ketteri er opstandit/ huorlunde de kunde det samme affverie/ styre oc forbiude/ Men at Øffrigheden tager sig nu inted til/ och lader saadanne forsmæelser/ som langt offuergaa alt ketteri hen gaa som de gaa/ opstige oc voxte io lengre io høyere/ icke styre eller affuerie det/ met den aller ringiste straff/ det kand ieg icke anderledis vdlegge eller forstaa/ end at det er en besynderlig straff aff Gud/ at Dieffuelen aff Guds tilladelse/ haffuer aldels tilluct øyen oc øren paa Øffrigheden/ at de huercken see eller høre saadan en Guds bespaattelse/ paa det at hand kand disbedre før tiden bliffuer hannem forkortit/ och Domedag tager hannem saadan bort/ vdøse denne store forsmælse som skeer den store hemmelighed/ Guds Søns til hobe føyelse met vort kød oc blod. Der foruden kand ieg icke tage til sinde/ at Øffrigheden kunde holde sig saa forsømmelig/ mod denne gruselige Guds bespaattelse/ effterdi at Gud paaminder dem end saa trolige paa deris Embede och befalning/ och lader sig klarlige fornemme oc tilkende giffue met saa mangfoldige tegn och vnderlige gerninger/ oc ved denne neruærendis forskreckelige Tyrckens tilkommeise/ || huorlunde hand selffueffuer Suærdet op/ at nedlegge dem/ oc slar til met baade neffuer oc vil straffe Førster/ Prelater oc Vndersaatte/ den ene met den anden/ Oc der som formaning/ paamindelse/ tegen oc vnderlige gerninger kunde end nu inted vdrette hoss oss/ men foractis ekon och slas i veyret alt sammen/ da skulle wi alligeuel holde det før vist oc visselige forlade oss der til/ som ocsaa den hedenske mand Aristoteles sagde. Deus et natura nihil faciunt srustra/ at Gud oc naturen gøre inted til forgeffuis/ om wi end nu inted acte saadant/ det bliffuer dog inted til forgeffuis eller borte/ huad Gud truer oss met/ och der som wi eliers vaare aldels vden Synd (som wi mue dog bekende oss at være dybere faldne vdi Synden end alle faalck paa Jorden) da fortiener dog denne neruerendis ny Synd/ om den gruselige Guds bespaattelse/ som icke er saa hørt aff Verdsens begyndelse/ oc icke end helder paa denne stund/ saa gengse hoss nogen Nation eller faalck paa Jorden/ som hoss oss oc vore naboer vdi Tyskland mere en formegit/ 250 at Gud vil straffe oc hiemsøge oss paa det alle grueligste/ som hand/ truer oss met oc setter det for vore øyen at hand vil rede oss it het offuenbad til/ vden tuil/ och det ocsaa faar den sag skyld/ at saadan skreckelige forsmælse oc skenden bliffuer icke affuergit och sorbudit aff Øffrigheden/ Gud giffue at de ere icke selffue allermost bevantæ met slig Suæren och banden. ||